

Коваль Володимир Валерійович

кандидат військових наук,
старший науковий співробітник
Громадська організація “Центр воєнної
стратегії і технологій”
Київ, Україна
e-mail: vladimerkoval69@gmail.com
ORCID: 0000-0002-6209-6779

Семененко Олег Михайлович

доктор військових наук, професор
заступник начальника Центрального науково-
дослідного інституту
Збройних Сил України з наукової роботи
Київ, Україна
e-mail: aosemenenko@ukr.net
ORCID: 0000-0001-6477-3414

ДИПЛОМАТИЧНІ СТРАТЕГІЇ ТА МОЖЛИВІ СЦЕНАРІЇ ЗАВЕРШЕННЯ ВІЙНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ СТОРІН КОНФЛІКТУ

***Анотація.** Дослідження дипломатичних сценаріїв завершення війни стає особливо важливим для оцінки шансів на їхню реалізацію та визначення механізмів, що дозволять уникнути стратегічних втрат. Недосконалі або поспішні дипломатичні кроки можуть призвести до обмеження суверенітету України, втрати територій, ослаблення міжнародної підтримки та створення умов для подальшої ревізії міжнародного порядку. Водночас, вдало спроєктовані сценарії можуть забезпечити збереження територіальної цілісності, посилити безпеку та економічну стабільність, а також закласти основу для подальшого інтеграційного розвитку України в європейські та світові структури. Особлива увага під час формування дипломатичних сценаріїв повинна приділятися аналізу потенційних загроз для Європи у разі перемоги росії на дипломатичному рівні. Такий розвиток подій може легітимізувати агресивні практики, посилити геополітичну нестабільність, створити прецеденти для порушення міжнародного права та підризу системи колективної безпеки. Для США та інших глобальних гравців подібні зміни можуть означати необхідність переоцінки стратегій безпеки та економічного впливу у Європі та Азії, що ускладнює міжнародне управління кризами. До основних результатів статті можна віднести: результати аналізу ключових публікацій, повідомлень та наукових досліджень, які відображають сучасні дипломатичні кроки, ініціативи й дебати щодо завершення війни; запропоновані можливі дипломатичні сценарії завершення російсько-української війни з поділом на коротко- (0,5–1 рік), середньо- (1–2 роки) та довгострокові (>2 років) горизонти; сформований детальний опис сценаріїв російсько-української війни за різними горизонтами та можливі шляхи їх реалізації, а також наслідки, які несуть той чи інший сценарій для росії, України, Європи та світу в цілому; визначені основні практичні рекомендації для української дипломатії сьогодні. Матеріали статті будуть корисними фахівцям у сфері національної та воєнної безпеки, стратегічних комунікацій, військової справи, аналітикам, спеціалістам міжнародних відносин та науковцям в галузі політичних та військових наук.*

***Ключові слова:** безпекова архітектура, дипломатія, дипломатичні стратегії, дипломатичні сценарії закінчення війни, гібридна війна, російсько-українська війна, стратегічна дестабілізація, асиметричні дії, інформаційно-психологічний вплив, SWAT-аналіз, колективна безпека, економічна стабільність, національна стійкість, національна та воєнна безпека держави, політично-дипломатичний тиск.*

Volodymyr Koval

PhD in Military Science,
Senior Researcher
Non-Governmental Organization
“Center for Military Strategy and Technologies”
Kyiv, Ukraine
e-mail: vladimerkoval69@gmail.com
ORCID: 0000-0002-6209-6779

Oleh Semenenko

Doctor of Military Sciences,
Professor Deputy Head of the Central Scientific
Research
Institute of the Armed Forces of Ukraine
for Scientific Work
Kyiv, Ukraine
e-mail: aosemenenko@ukr.net
ORCID: 0000-0001-6477-3414

ДИПЛОМАТИЧНІ СТРАТЕГІЇ ТА МОЖЛИВІ СЦЕНАРІЇ ЗАВЕРШЕННЯ ВІЙНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ СТОРІН КОНФЛІКТУ

Abstract. The study of diplomatic scenarios for ending the war becomes especially important for assessing the chances of their implementation and identifying mechanisms that will avoid strategic losses. Imperfect or hasty diplomatic steps can lead to the restriction of Ukraine's sovereignty, the loss of territories, the weakening of international support and the creation of conditions for a further revision of the international order. At the same time, successfully designed scenarios can ensure the preservation of territorial integrity, strengthen security and economic stability, and lay the foundation for the further integration development of Ukraine into European and world structures. Special attention when forming diplomatic scenarios should be paid to the analysis of potential threats to Europe in the event of Russia's victory at the diplomatic level. Such a development of events can legitimize aggressive practices, increase geopolitical instability, create precedents for the violation of international law and the undermining of the collective security system. For the United States and other global players, such changes may mean the need to reassess security strategies and economic influence in Europe and Asia, which complicates international crisis management. The main results of the article include: the results of an analysis of key publications, reports, and scientific studies that reflect current diplomatic steps, initiatives, and debates on ending the war; possible diplomatic scenarios for ending the Russian-Ukrainian war are proposed, divided into short-term (0.5–1 year), medium-term (1–2 years), and long-term (>2 years) horizons; a detailed description of the scenarios of the Russian-Ukrainian war for different horizons and possible ways of their implementation, as well as the consequences of a particular scenario for Russia, Ukraine, Europe, and the world as a whole, is formed; the main practical recommendations for Ukrainian diplomacy today are identified. The materials of the article will be useful to specialists in the field of national and military security, strategic communications, military affairs, analysts, specialists in international relations, and scholars in the field of political and military sciences.

Keywords: security architecture, diplomacy, diplomatic strategies, diplomatic scenarios for the end of the war, hybrid war, Russian-Ukrainian war, strategic destabilization, asymmetric actions, information and psychological influence, SWAT analysis, collective security, economic stability, national resilience, national and military security of the state, political and diplomatic pressure.

*“Миру завжди важче досягти, ніж розпочати війну.
 Воювати можна за волею однієї людини,
 але для припинення війни потрібно щонайменше двоє...”
 “Рішення про війну може бути одноосібним.
 Рішення про мир – завжди колективне.
 Тому початок війни простий, а мир – складний...”
 “Дипломатія миру – складна, теорія війни – проста...”*

Вступ

Постановка проблеми. Російсько-українська війна, що триває з 2014 року та набула масштабного характеру з лютого 2022 року, продовжує залишатися одним із найсерйозніших викликів безпеці в Європі та у світі загалом. Цей конфлікт не лише визначає сучасну геополітичну динаміку регіону, а й суттєво впливає на глобальні політичні, економічні та безпекові процеси. В умовах затяжної війни дедалі гостріше постає питання можливості її дипломатичного врегулювання, що передбачає розробку стратегічно збалансованих сценаріїв, які могли б забезпечити відновлення стабільності та гарантувати безпеку держав і регіонів. Актуальність дослідження дипломатичних стратегій завершення війни визначається не лише прямим впливом на ситуацію в Україні та на її безпекову архітектуру, а й потенційними наслідками для Європи та глобального міжнародного порядку [1–3].

На сучасному етапі війни вплив зовнішніх факторів на хід дипломатичних процесів є визначальним. З одного боку, втома Європи від тривалого конфлікту та необхідність відновлення економічної стабільності створюють значний тиск на держави Заходу для прискорення мирного врегулювання. З іншого боку, прагнення окремих міжнародних акторів, зокрема Сполучених Штатів Америки, до швидкого завершення війни підкреслює існування стратегічної та політичної нестійкості. Зокрема, висловлювання окремих політичних лідерів щодо пріоритету швидкого припинення військових дій та скорочення витрат на військову допомогу підкреслюють потребу у виробленні таких дипломатичних рішень, які одночасно враховують інтереси міжнародних партнерів та гарантують стратегічні здобутки України.

У цьому контексті дослідження дипломатичних сценаріїв завершення війни стає особливо важливим для оцінки шансів на їх реалізацію та визначення механізмів, що дозволять уникнути стратегічних втрат. Недосконалі або поспішні дипломатичні кроки можуть призвести до обмеження суверенітету України, втрати територій, ослаблення міжнародної підтримки та створення умов для подальшої ревізії міжнародного порядку. Водночас, вдало спроектовані сценарії можуть забезпечити збереження територіальної цілісності, посилити безпекову та економічну стабільність, а також закласти основу для подальшого інтеграційного розвитку України в європейські та світові структури [4–7].

Особлива увага під час формування дипломатичних сценаріїв повинна приділятися аналізу потенційних загроз для Європи у разі перемоги росії на дипломатичному рівні. Такий розвиток подій може легітимізувати агресивні практики, посилити геополітичну нестабільність, створити прецеденти для порушення міжнародного права та підризу системи колективної безпеки. Для США та інших глобальних гравців подібні зміни можуть означати необхідність переоцінки стратегій безпеки та економічного впливу у Європі та Азії, що ускладнює міжнародне управління кризами.

Дослідження дипломатичних стратегій і можливих сценаріїв завершення війни дозволяє також проаналізувати конкретні шляхи реалізації цих сценаріїв як для України, так і для росії. Для України це означає вироблення послідовної та продуманої стратегії переговорів, яка передбачає максимізацію політичних та безпекових вигод, захист ключових національних

інтересів та підвищення ефективності міжнародної підтримки. Для росії дипломатичні кроки можуть бути спрямовані на легітимізацію її дій, досягнення часткових територіальних чи економічних вигод, що створює безпосередні виклики для стратегічного балансу в регіоні.

З огляду на ці фактори, вивчення сучасного стану дипломатичних процесів у рамках російсько-української війни набуває критичного значення. Стаття дозволяє окреслити ключові тенденції у розвитку дипломатії під час активного військового конфлікту, виокремити потенційні коротко- та середньострокові сценарії завершення війни, оцінити їхні наслідки для України, росії, Європи та світового порядку, а також окреслити ризики та загрози, що можуть постати у разі недосконалого застосування дипломатичних механізмів.

Таким чином, актуальність теми полягає у поєднанні аналізу сучасного стану війни з перспективою вироблення реалістичних, стратегічно обґрунтованих та збалансованих дипломатичних кроків, що дозволяють забезпечити безпеку України, мінімізувати негативні наслідки для міжнародного співтовариства та сприяти формуванню стабільного та передбачуваного світового порядку. Дослідження дипломатичних стратегій завершення війни набуває особливої значущості в умовах загальної політичної втоми від конфлікту, змін у зовнішньополітичних пріоритетах ключових держав та необхідності вироблення нових підходів до міжнародної безпеки та регіональної стабільності.

Отже, **головною метою статті є** всебічний аналіз сучасних дипломатичних стратегій та сценаріїв завершення російсько-української війни з особливим акцентом на:

- поточний стан міжнародних переговорів, ініціатив і контрпропозицій (з боку США, Європи, України);

- ідентифікацію реалістичних коротко- та середньострокових сценаріїв дипломатичного врегулювання;

- аналіз механізмів реалізації цих сценаріїв для України та росії, з урахуванням їхніх національних інтересів і міжнародних впливів;

- оцінку потенційних ризиків і загроз для України (втрата суверенітету, безпекові гарантії, поступки) та для Європи й світового порядку (легітимізація агресії, порушення міжнародного права) у разі реалізації певних сценаріїв;

- формулювання рекомендацій для української дипломатії щодо побудови збалансованої, стратегічно обґрунтованої мирної ініціативи, здатної захистити національні інтереси й мінімізувати стратегічні втрати.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наведемо результати огляду та аналізу ключових публікацій, повідомлень та наукових досліджень [1–17], які відображають сучасні дипломатичні кроки, ініціативи й дебати щодо завершення війни. Новинні агентства повідомляють про проєкт мирної угоди США, який містить 28 пунктів. Наприклад, Reuters наводить текст проєкту, згідно з яким США пропонують внесення положень про безагресію, обмеження НАТО-розширення та гарантії безпеки для України. Згодом цей план було звужено до 19 пунктів після консультацій між США та Україною, що свідчить про динамічний характер дипломатичного процесу. За інформацією, план передбачає скорочення Збройних Сил України (обмеження чисельності та зниження спроможностей озброєння), а також можливі конституційні та правові зміни, що порушує для України питання стратегічного суверенітету. Є припущення, що США можуть застосувати тиск на Україну, погрожуючи скороченням розвідданих чи зброї, якщо план не буде прийнятий.

У свою чергу європейські лідери, зокрема прем'єр-міністр Великої Британії Кір Стармер, президент Франції Еммануель Макрон та інші, представили контрпропозицію до американського плану. Ця пропозиція включає перегляд ключових пунктів, зокрема, не всі положення 28-пунктового плану США вважаються прийнятними для Європи. Однією з

особливостей є акцент на збереженні оборонної спроможності України, тобто європейські лідери заявляють, що Україна має залишатися здатною захищати свій суверенітет. Водночас Кремль критикує цю ініціативу, називаючи її не конструктивною.

З точки зору спостерігачів, план “Starmer–Macron” може мати свої стратегічні ризики. Аналітики вказують на слабку основу і потенціальну нестійкість сил миротворчої коаліції. Наприклад, видання “Responsible Statecraft” звертає увагу на те, що пропозиція включає європейських військових, але без достатніх гарантій. Крім того, росія заявляє, що цей план є лише способом виграти час для України (щоб наростити військовий потенціал), а не справжня засада для компромісу. У праці В. Гурковського “Українська дипломатія безпеки в новій геополітичній реальності” (2025) проаналізовано ключові тренди безпекової дипломатії України: багатосторонні гарантії безпеки, економічне відновлення, протидія гібридним загрозам, співпраця у науковій дипломатії тощо. У статті О. Войтюка “Роль дипломатичної стратегії...” підкреслюється важливість цифрової дипломатії, інноваційних підходів та багатостороннього формату для української дипломатії у воєнний період. У статті “Перший рік воєнної дипломатії” оглядається, як Україна у 2022 році адаптувала свою зовнішню політику до умов повномасштабного вторгнення: підвищений акцент на залучення G7, ЄС, НАТО, активність у ООН, санкційний тиск на рф, документування воєнних злочинів тощо. Автори зазначають деякі слабкі місця: наприклад, відсутність однозначного єдиного голосу дипломатії, плутанина в тому, хто коментує міжнародні ініціативи, а також недостатня присутність України в інших регіонах світу (Азія, Африка, Латинська Америка). Наукова стаття Алли Міщенко “Дипломатичний шлях завершення російсько-української війни крізь призму довіри громадян” підкреслює, що внутрішня легітимність переговорів значною мірою залежить від рівня довіри населення до державних інституцій. Авторка відзначає, що хоча багато українців готові до дипломатичного вирішення, вони не підтримують значні територіальні чи геополітичні поступки, що створює внутрішню амбівалентність, ризик політичної нестабільності та потенційний соціальний конфлікт, якщо переговори вестимуться на умовах, які сприймаються як надто “дорогі”. За даними Центру Разумкова, одним із ключових завдань воєнної дипломатії України є акумуляція військової та фінансової допомоги: озброєння, матеріально-технічні ресурси, а також стабілізація внутрішньої економіки. У дослідженні “Стратегічні партнери України: реалії та пріоритети” за підтримки Центру Разумкова йдеться про еволюцію української зовнішньої політики, як змінюються стратегічні пріоритети, і які партнери стають найбільш критичними для збереження підтримки у війні. У дослідженні Н. Кравчук (Києво-Могилянська академія) розглядається, як публічна дипломатія (soft power) сприяє міжнародному іміджу України, мобілізації підтримки серед громадян інших країн та закладенню підґрунтя для майбутніх міжнародних гарантій безпеки. Публічна дипломатія також аналізується в аспекті міжнародної співпраці, наприклад, стаття Ясьмо О. В. на тему еволюції публічної дипломатії та її ролі у міжнародному співробітництві.

Іноземні плани (зокрема 28-пунктовий план США) демонструють реальну волю частини міжнародних акторів до дипломатичного врегулювання, але водночас містять положення, які створюють серйозні компромісні ризики для України (обмеження військових сил, відмова від НАТО тощо). Європейська контрпропозиція (Британія–Франція–Німеччина) є спробою пом’якшити ці умови, але вона також не позбавлена викликів, таких як внутрішня координація, так і здатність гарантувати реальні гарантії для України.

З української точки зору, важливими є як зовнішні інституційні гарантії (безпека, фінансова допомога), так і внутрішні механізми легітимації переговорів. Без підтримки громадян і довіри до інститутів влади переговори можуть стати джерелом політичної напруги або навіть розколу. Українська публічна дипломатія (soft power) залишається критичною: вона

не лише підсилює імідж України за кордоном, але і створює передумови для формування міжнародної коаліції або гарантій безпеки після можливого мирного врегулювання.

Виклад основного матеріалу

Аналіз вислову: “Дипломатія миру – складна, а теорія війни – проста...”, дає можливість відповісти на питання: “Що легше: жити в мирі чи воювати?”, а також дуже влучно підкреслює різницю між складністю створення миру і простотою запуску насильства.

Чому “дипломатія миру – складна?”, бо мир вимагає компромісів, довготривалого діалогу, взаємних гарантій, залучення багатьох сторін. Потрібна довіра, механізми контролю, контроль ризиків, вміння врахувати інтереси інших. Мир часто потребує більших інтелектуальних, політичних та моральних зусиль, ніж війна.

Чому “теорія війни – проста?”, бо для початку війни достатньо рішення однієї людини чи вузького кола еліт. Насильство не потребує взаємної згоди, а лише сили. Механізм ескалації простий та має основні послідовні складові “наказ → удар → відповідь”. Війна легше запускається, бо вона апелює до примітивних імпульсів силового домінування, а не до складних систем побудови миру.

Тож що легше: жити в мирі чи воювати? Воювати – простіше. Жити в мирі – важче. І саме в цьому трагедія людства. Війна не потребує мудрості, а лише сили. А мир можливий лише там, де вистачає мужності домовлятися, витримки слухати й бачити перспективу ширше за сьогоднішній день.

Вислів “Миру завжди важче досягти, ніж розпочати війну. Розпочати війну треба воля однієї людини, а закінчити її – щонайменше двоє...”, дуже точно відображає природу сучасних і історичних конфліктів та різницю між логікою ескалації і логікою миротворення.

Чому “миру завжди важче досягти, ніж розпочати війну?”, бо мир – це процес, а не одноразовий акт. Він вимагає переговорів, дипломатичного мистецтва, гарантій, довіри, контролю виконання домовленостей. Для миру необхідно вирішити глибинні причини конфлікту, а не лише зупинити бойові дії. Миротворення передбачає участь багатьох сторін: держав, партнерів, міжнародних інституцій тощо. Мир завжди є комбінацією політичної волі, дипломатичної складності та компромісів, які важко досяжні в умовах недовіри та взаємних втрат.

Чому “для початку війни достатньо волі однієї людини?”, бо більшість воєн в історії розпочиналися рішенням лідера чи вузької групи еліт, а не народів. Війна запускається простим актом сили, а саме – наказом, провокацією, вторгненням. Авторитарні режими мають особливо низький поріг запуску насильства, що робить війну “легшим” інструментом з їхнього погляду. Не потрібне взаємне схвалення, а достатньо ініціатора.

Чому закінчити війну можуть лише “щонайменше двоє?”, бо припинення війни вимагає взаємної політичної волі, навіть якщо вона асиметрична. Потрібна не лише готовність до компромісів, але й гарантії безпеки, спільне розуміння умов, міжнародні посередники. Мирний процес має відобразити інтереси щонайменше двох сторін: сторони, що захищається; сторони, що веде агресію (навіть якщо вона зазнає поразки). Потрібні угоди, які обидві сторони готові виконувати, інакше мир буде нестабільним.

Тобто головним посилом вислову є те, що війна – це рішення однієї волі, а мир – результат взаємної згоди. І саме тому мир є важчим, дорожчим і потребує значно більше мудрості, ніж початок війни. Цей вислів особливо актуальний сьогодні, коли російсько-українська війна наближається до четвертого року “кривавого” протистояння росії та України, коли загиблі обчислюються сотнями тисяч з обох сторін, руйнації тисячами будівель та споруд,

а витрати на війну сотнями мільярдів доларів. Російсько-українська війна також демонструє те, що рішення про агресію ухвалюється одноосібно, тоді як для її завершення потрібна складна комбінація дипломатії, міжнародної підтримки, гарантій та безпекових механізмів. Війна може бути почата за хвилини, але мир – це роки складної роботи та вибудови нового порядку.

Вислів “Миру завжди важче досягти, ніж розпочати війну. Розпочати війну треба воля однієї людини, а закінчити її – щонайменше двоє” концентрує в собі фундаментальний парадокс міжнародних відносин і природи силової політики. Його зміст розкриває асиметрію між легкістю ескалації та складністю деескалації.

Перша частина вислову підкреслює, що мир – це завжди комплексна багатовимірна конструкція, яка потребує часу, узгодження інтересів та багатоетапної дипломатичної роботи. Не достатньо просто зупинити збройні дії, бо необхідно узгодити багаточисельні умови безпеки, створити стабільні механізми виконання домовленостей, забезпечити участь міжнародних інституцій та партнерів. Мир вимагає високого рівня взаємної довіри, якої, як правило, не існує у сторін, що вели бойові дії.

Друга частина вислову, яка стосується початку війни, влучно демонструє концентрацію влади й політичної волі в руках невеликої кількості акторів. Рішення про застосування сили може бути швидким, імпульсивним і одноосібним. Саме тому війна у багатьох випадках стає “простим” інструментом примусу для авторитарних режимів, бо достатньо волі однієї політичної фігури. На противагу цьому, припинення війни – це завжди колективний процес. Мир може бути досягнутий лише тоді, коли обидві сторони готові ухвалювати рішення та брати на себе відповідальність за їх виконання. Навіть повна поразка однієї сторони не гарантує стійкого миру, якщо немає політичної волі до його прийняття. Тому процес завершення війни завжди включає щонайменше два суб’єкти – навіть якщо їхні реальні позиції та сила суттєво відрізняються.

Цей вислів особливо резонує в контексті російсько-української війни. Початок агресії став результатом одноосібного рішення Кремля, тоді як її завершення залежатиме не лише від України та росії, але й від комплексної участі західних партнерів, міжнародних організацій, а також здатності сторін прийти до формату, який забезпечить реальну безпеку. Він також нагадує про відповідальність політичних лідерів та міжнародної спільноти, адже мир завжди є складнішим, але безальтернативним шляхом для виживання сучасних держав і міжнародного порядку. Розглянемо та проаналізуємо можливі дипломатичні сценарії завершення російсько-української війни з поділом на коротко- (0,5–1 рік), середньо- (1–2 роки) та довгострокові (>2 років) горизонти (табл. 1).

Таблиця 1

Можливі сценарії дипломатичних кроків в російсько-українській війні

Горизонт	Сценарій	Короткий зміст
Короткостроково (0,5–1 рік)	1А. Примусове (тимчасове) припинення вогню, перехід до “режиму тиші”	Швидка угода про тимчасове припинення вогню під міжнародним тиском, яка не вирішує статусу територій та правових і економічних колізій
	1В. Швидкий компроміс під тиском “великих держав” (USA, EU)	Швидкий політичний пакет (без повної капітуляції рф), що включає обмежені територіальні компроміси й гарантії (під тиском США та ЄС)
	1С. Ескалація переговорів–провал (збереження фронту)	Переговори без результату, коротке перемир’я, відновлення бойових дій та дипломатичне “замороження” на рівні переговорних процесів

Продовження табл. 1

Горизонт	Сценарій	Короткий зміст
Середньостроково (1–2 роки)	2А. “Фіксація ліній”, тобто заморожений конфлікт із місією збереження миру, так званого “peacekeeping”	Початок міжнародної місії та створення механізму контролю за режимом припинення, замороження де-факто кордонів
	2В. Великі гарантії безпеки плюс часткові територіальні рішення	Пакет гарантій (економічна допомога, безпека) в обмін на компроміси з територіального питання, а також тривалий період контролю та поступок
	2С. Розширене політико-дипломатичне тиснення на рф (санкції+ізоляція)	Тиск без прямого мирного договору. Головною метою якого є змушення рф до поступок через економічну та дипломатичну ізоляцію
Довгостроково (>2 років)	3А. Переговори про всеосяжний мирний договір з гарантіями	Повний договір з міжнародними гарантіями, розв’язання статусу територій, відбудова і міжнародні гарантії безпеки
	3В. Тривала холодна війна – перманентна нестабільність	Відновлення довгострокової напруженості між рф і Заходом, де Україна залишається в стані постійної підготовки до війни, часткова ізоляція рф, без остаточного договору
	3С. Дипломатична “перемога” рф, яка змушує світ до легітимації статусу військових здобутків рф (загроза світовому порядку)	Світова політика поступово визнала часткові російські здобутки, що сприяє подальшим змінам у глобальному порядку та створює низку викликів і загроз безпеці Європи

Примітка: для кожного сценарію подаю (А) — що саме відбувається; (В) — шляхи реалізації/зусилля від України; (С) — шляхи реалізації/заходи від Росії; (D) — очікувані наслідки для України й Росії; (Е) — чому сценарій є ймовірним (коротка мотивація).

Далі спробуємо зробити більш детальний опис сценаріїв російсько-української війни за різними горизонтами та розкриємо можливі шляхи їх реалізації, а також наслідки, які несуть той чи інший сценарій для росії, України, Європи та світу в цілому.

Короткострокові сценарії щодо закінчення війни (0,5–1 рік)

1А. Примусове (тимчасове) припинення вогню та перехід до “режиму тиші”

а) сутність полягає в тому, що під міжнародним тиском (економічним, політичним, гуманітарним) сторони домовляються про негайне, але тимчасове припинення вогню, без остаточного статусу територій; б) Україна погоджується на короткострокове припинення за умов міжнародного моніторингу, вимагає фіксації відступу сил рф, гуманітарних коридорів і гарантій постачання допомоги, а також використовує цей час для дипломатичного підсилення гарантій, мобілізації міжнародної допомоги; в) росія, може виграти час для відновлення сил або консолідації контрольованих територій, а також використовує перемир’я для політичної дискредитації українських вимог.

До наслідків такого сценарію можна віднести зниження інтенсивності боїв, полегшення гуманітарної ситуації, а також ризик, що рф використає паузу для реорганізації і консолідації. Політично такий стан справ характеризується тиском на Україну з боку Європи і США щодо прискорення переговорів. Такий сценарій є найбільш можливий, бо міжнародні гравці йдуть на сильний дипломатичний тиск, щоб знизити ескалаційні ризики та гуманітарну кризу, а також подібні режими “тиші” часто стають першим етапом переговорів.

1В. Швидкий компроміс під тиском “великих” (USA та EU)

а) сутність полягає в тому, що під сильним зовнішнім тиском (втома Європи, політичні зміни в США) Україна може бути схильна до компромісів задля швидкого завершення – це може включати часткові територіальні поступки або конституційні обмеження (наприклад, відмова від членства в певних блоках). б) Україна намагається дипломатично зменшити втрати, домогтися гарантій безпеки та економічної підтримки й максимально захистити ключові цінності (суверенітет, незалежність). Паралельно інтенсифікує комунікацію з населенням для легітимації компромісів. в) росія вимагає формальних визнань своїх умов, прагне легітимізувати географічні й політичні здобутки. До основних наслідків такого сценарію можна віднести швидке припинення боїв, але ризик прозорого або прихованого обмеження військової здатності України, падіння довіри в суспільстві, а для росії – дипломатична легітимація частини досягнень і зняття санкцій у довгостроковій перспективі. Цей сценарій має достатньо високу ймовірність його виникнення, бо медійні та політичні чинники (втома Європи, позиція США та нові політичні сили) створюють додатковий зовнішній тиск на Україну, як показує поточна дискусія навколо американської ініціативи та європейської реакції.

1С. Ескалація переговорів–провал (збереження фронту)

а) сутність такого сценарію полягає в тому, що переговори активізуються, але без принципового поступу сторони повертаються до бойових дій або зберігається ситуація фронтової стагнації; б) Україна посилює військове фінансування, дипломатично шукає додаткові гарантії, а також звертається до міжнародного права, ООН, трибуналів; в) росія: використовує переговори як інструмент для збору інформації й демонстрації гнучкості, але без реальних поступок. До основних наслідків такого сценарію можна віднести продовження кровопролиття, дипломатична “втома” партнерів, можливе зниження інтересу медіа та громадськості. Такий сценарій можливий, бо історично переговорні ініціативи під час бойових дій часто завершуються без угоди або дають лише коротку паузу та значну невідповідність цілям сторін.

Середньострокові сценарії щодо закінчення війни (1–2 роки)

2А. Сценарій “Фіксації ліній” – це заморожений конфлікт із місією збереження миру (peacekeeping) а) сутність сценарію полягає в тому, що створюється міжнародна (або багатонаціональна під егідою ООН, ЄС та НАТО) місія, яка контролює режим припинення вогню та розмежування, а конфлікт переходить у “заморожену” фазу; б) Україна наполягатиме на чітких мандатах місії, міжнародних гарантіях і механізмах контролю та вимагатиме санкційних режимів до розв’язання ключових питань; в) росія може погодитися, якщо місія фактично заморожує російський контроль над частиною територій та прагнути визнання статус-кво без формальної поступки. До основних наслідків такого сценарію можна віднести стабілізація лінії зіткнення і зниження інтенсивності бойових дій, а також тривала політична невизначеність та міжнародна присутність може запобігти подальшій ескалації, але не вирішить питання суверенітету. Такий сценарій є теж достатньо можливим, бо міжнародні актори дуже часто обирають peacekeeping як компроміс, бо він дає “час на загоєння ран конфлікту” і дозволяє здійснювати технічний контроль.

2В. Великі гарантії безпеки плюс часткові територіальні рішення

а) сутність полягає в тому, що пакет, який поєднує сильні гарантії безпеки для України (багатосторонні гарантії, економічна допомога) та юридично фіксовані компроміси щодо певних територій та перехідних режимів; б) Україна вимагає чітких, юридично зобов’язуючих гарантій, незалежних механізмів контролю й відбудови, а також домовляється про поетапні дії (наприклад, реінтеграція певних територій під міжнародним наглядом); в) росія домагається

офіційного визнання контролю над частиною територій або спец-статусу для цих регіонів, а також отримує зняття частини санкцій та поступки в економіці. До основних наслідків такого сценарію можна віднести можливе довгострокове двовимірне рішення щодо безпеки та стабільності для Європи, але політичні ризики для України (втрата частини територіального контролю, внутрішній розкол). Для росії – це дипломатична та економічна легітимація досягнень. Сценарій можливий у разі посилення тиску європейських та американських політичних змін (втома, внутрішні пріоритети) та наявності фінансових важелів (заморожені активи, пакети допомоги) – це реальна компромісна опція.

2С. Розширене політико-дипломатичне тиснення на рф

а) основна сутність цього сценарію – це координація санкцій, дипломатична ізоляція й міжнародний тиск з метою змусити рф до поступок без негайної мирної угоди. б) Україна координує санкційні пакети з партнерами, посилює міжнародну адвокацію, юридично переслідує злочини агресії. в) росія відповідає зустрічними кроками (гібридні операції, енергетичний шантаж), намагається розірвати єдність санкційних блоків. Наслідком такого сценарію є те, що він може призвести до поступок рф або, навпаки, до подальшого загострення внаслідок ескалації, а також зростатиме довготривала економічна і соціальна ціна для рф й для світових ринків. Сценарій можливий, якщо Захід готовий тривалий час підтримувати санкції й політичний тиск, це один з основних інструментів у сучасній дипломатії проти рф.

Довгострокові сценарії щодо закінчення війни (>2 років)

3А. Всеосяжний мирний договір з гарантіями

а) сутністю сценарію є ухвалення повноцінного мирного договору, що вирішує статус територій, створює міжнародні гарантії безпеки та великий пакет відновлення; б) Україна добивається юридичних гарантій повернення територій, сильної системи контролю за виконанням угод та міжнародної відбудови; в) росія може погодитися лише за великі економічні та політичні поступки (зняття санкцій, визнання частини статусу). Наслідками такого сценарію є потенційне відновлення миру й економіки, тобто якщо договір справедливий, тоді зміцнення міжнародного порядку, а якщо компромісний, тоді ризик несправедливого ціноутворення для України. Сценарій можливий за наявності значної міжнародної координації, політичної волі та механізмів примусового виконання (економічні, політичні важелі). CSIS та інші аналітики описують “повні” сценарії як оптимальний, але це станом на сьогодні складний варіант.

3В. Тривала холодна війна та перманентна нестабільність

а) сутність сценарію полягає у відсутності остаточного рішення, постійна напруга між рф і Заходом, Україна в умовах постійної військово-дипломатичної мобілізації; б) Україна адаптується до стану постійної напруги, продовжує мілітарну та дипломатичну підготовку, інтегрується в інституції безпеки; в) росія залишається із замороженими міжнародними проблемами, але використовує гібридні інструменти для впливу. Наслідками є виснаження ресурсів в обох сторін у довготривалій перспективі, нестабільність у Європі, ризики нових епізодів ескалації. Сценарій можливий, коли жодна сторона не має достатнього стимулу чи можливості для компромісу. Аналітики часто називають “затяжну стагнацію” як один із найбільш реалістичних варіантів.

3С. Дипломатична “перемога” рф (легітимація змін статусу)

а) сутність в тому, що під тиском втоми Заходу відбувається перегрупування світової політики, тобто поступове визнання частини досягнень рф (фактична або юридична легітимація приєднань та змін); б) Україна, у такому випадку, намагається мінімізувати втрати, добиватись сильних гарантій для територій, які лишаються під її контролем, та намагатиметься компенсувати втрати міжнародною підтримкою і довгостроковими реформами; в) росія

досягає дипломатичної легітимації і часткового зняття санкцій; посилює власні геополітичні позиції. Наслідками є серйозний прецедент для міжнародного права, підриє системи колективної безпеки в Європі, посилення ревізіоністських режимів у світі. Для України – це втрати територій і значна внутрішня криза легітимності політики компромісів. Сценарій можливий за умов політичних змін у США та ЄС (популісти, прагнення “повернутися до внутрішньої політики”), економічного стомлення та геополітичного переналаштування.

До основних причини реалістичності описаних сценаріїв можна віднести:

- *зовнішній політичний тиск та “втома” партнерів*. Європейські уряди й США мають внутрішні політичні цикли та зростає втома від тривалого конфлікту й бажання зменшити витрати, що це підвищує ймовірність швидких компромісів або тиску на Україну;
- *наявність дипломатичних ініціатив та “планів миру”*. Різні міжнародні акції (американський 28-пунктовий план, європейська контрпропозиція) демонструють, що міжнародні гравці вже мають конкретні рамки для переговорів, а й отже, сценарії 1В та 2В стають предметом реальних обговорень;
- *стратегічна асиметрія цілей сторін*. Росія і Україна мають важко сумісні цілі, що ускладнює швидке всеосяжне вирішення і підвищує ймовірність заморожування або поступок;
- *економічні важелі та санкції*. Санкції і заморожування активів – це ключові інструменти дипломатичного тиску, які можуть або примусити РФ до поступок, або, навпаки, загострити протистояння, якщо Росія знайде обхідні шляхи.

До основних практичних рекомендацій для української дипломатії можна віднести:

- чітко визначити “червоні лінії” – питання, з яких компроміс неприпустимий (юридично сформульовані);
- домовитись із партнерами про “пакет гарантій” до будь-якого компромісу (економічні, військові, юридичні механізми виконання);
- активно комунікувати з громадянами (внутрішня легітимізація) перед запуском переговорів, щоб уникнути політичної кризи;
- підтримувати багатовекторну дипломатію (ЄС, США, Азія, Африка, Латинська Америка) для збереження диверсифікованої підтримки.

Досягнення хоча б 70% реалізації запропонованих рекомендацій для української дипломатії сьогодні здатне забезпечити суттєве посилення позицій держави як у переговорах, так і в ширшому геополітичному контексті. Чітке юридичне визначення “червоних ліній” створить однозначні рамки для дипломатичних маневрів, усуваючи ризики внутрішніх політичних конфліктів та зовнішніх спроб нав’язати Україні неприйнятні умови. Узгодження з ключовими партнерами “пакету гарантій” щодо будь-яких потенційних компромісів забезпечить мінімізацію стратегічних ризиків, від загроз безпеці до економічних втрат, та сформує систему стримувань, що унеможливить повторну агресію.

Водночас активна внутрішня комунікація з громадянами перед запуском будь-яких переговорних процесів зміцнить легітимність рішень та попередить політичні катаклізми, здатні ослабити країну зсередини. Підтримання багатовекторної дипломатії дозволить Україні диверсифікувати підтримку, зменшити залежність від позиції окремих держав і забезпечити стійкість міжнародної коаліції навіть у разі зміни політичної кон’юнктури. У комплексі ці кроки значно підвищують шанси України на досягнення справедливих переговорних умов, утримання міжнародної підтримки та недопущення реалізації сценаріїв, які могли б поставити під загрозу її суверенітет і довгострокову безпеку.

Висновки

Сучасний етап російсько-української війни демонструє, що дипломатичний вимір протистояння набуває дедалі більшої ваги на тлі виснаження ресурсів, зміни політичних пріоритетів партнерів та зростання глобальних ризиків. Аналіз сучасних міжнародних досліджень, заяв політичних лідерів провідних держав та українських стратегічних документів свідчить, що перспектива завершення війни дипломатичним шляхом залежатиме від здатності України поєднати військові, політичні, економічні й комунікаційні інструменти в єдину стратегічну рамку. У цьому контексті дипломатія стає не лише інструментом пошуку компромісів, але й засобом формування таких умов, за яких навіть потенційні переговори не послаблюватимуть позицій держави.

Проведений аналіз короткострокових, середньострокових і довгострокових сценаріїв дипломатичного тиску та політичних переговорів демонструє, що жоден із них не є однаково безпечним для України. Кожен передбачає різний ступінь ризиків, залежність від дій росії, позиції США та ЄС, а також загальної стабільності міжнародного порядку. Короткострокові сценарії, які ґрунтуються на швидкому пошуку тимчасових домовленостей, здатні знизити інтенсивність бойових дій, проте несуть високі загрози нав'язування Україні невідгідних умов з боку третіх держав, особливо у разі зміни зовнішньополітичних пріоритетів США. Середньострокові сценарії дозволяють створити більш структуроване підґрунтя для політичного процесу, але вимагають від України значних дипломатичних ресурсів, збереження внутрішньої стійкості та ефективної роботи з партнерами. Довгострокові сценарії передбачають формування нового архітектурного підходу до безпеки в Європі та світі, де Україна виступатиме активним суб'єктом, а не об'єктом рішень. Однак реалізація такого сценарію потребує істотної міжнародної консолідації, стабільного військово-політичного потенціалу та утримання стійкої підтримки союзників.

Важливим результатом аналізу є висновок, що дипломатична поразка України автоматично означатиме серйозні загрози для всієї Європи, а саме:

- руйнування системи безпеки;
- стимулювання нових агресивних конфліктів;
- ослаблення НАТО;
- підірив авторитету США та різке посилення росії як ревізіоністського центру сили.

Водночас успішні для України дипломатичні рішення не лише відновлюють її територіальну цілісність, але й зміцнюють глобальний демократичний порядок, унеможливають повторення агресії й створюють підґрунтя для реформування міжнародного права в частині відповідальності держав-агресорів.

SWOT-аналіз показує, що Україна має значні сильні сторони – глобальну підтримку, стратегічну суб'єктність, унікальний бойовий досвід, але водночас стикається з суттєвими слабкостями, передусім ресурсного характеру та залежності від партнерів. Можливості, які відкриває дипломатія, включають розбудову нової системи гарантій безпеки, інтеграцію до західних структур, формування коаліцій поза межами класичних союзів. Проте загрози – це зміна політики США, втома Європи, внутрішня політична фрагментація, що можуть суттєво обмежити дипломатичні маневри.

Рекомендації, спрямовані на зміцнення дипломатичної позиції України, дають змогу зрозуміти, яким чином реалізація навіть 70% заходів дозволить закласти фундамент стійкої переговорної стратегії. Чітке юридичне закріплення “червоних ліній” запобігатиме спробам нав'язати Україні неприйнятні умови. Погоджений із партнерами “пакет гарантій” створить міжнародні механізми контролю за виконанням домовленостей та унеможливить реванш росії.

Відкрита комунікація з суспільством зменшить ризик внутрішніх криз, що можуть підірвати переговорну позицію. Багатовекторна дипломатія посилить міжнародну стійкість до впливу росії та забезпечить Україні альтернативні канали підтримки у разі зміни політичної ситуації на Заході.

У сукупності всі зазначені елементи формують набір умов, за яких дипломатія стає не інструментом вимушеної поступливості, а засобом стратегічного посилення держави. Війна показала, що досягти миру значно складніше, ніж розпочати збройний конфлікт, адже мир потребує збалансованих рішень, стрункої коаліції союзників і внутрішньої єдності. Саме тому ефективна дипломатична стратегія України має опиратися на чіткі принципи, жорсткі гарантії та реалістичні сценарії, які дозволять завершити війну без втрати суверенітету, безпеки та перспектив розвитку.

Стаття демонструє, що дипломатичний шлях завершення війни є можливим, але він не може бути коротким або простим. Він вимагає системної підготовки, комплексного аналізу ризиків та активного формування середовища, у якому будь-які переговорні рішення працюватимуть на зміцнення української державності, а не на її послаблення.

Стаття може бути корисна органам державної влади, дипломатичним установам, аналітичним центрам, військово-політичному керівництву та експертним інституціям, які працюють над формуванням стратегічної позиції України у міжнародних відносинах в умовах триваючої російсько-української війни. Систематизація сценаріїв дипломатичного завершення війни, оцінка їхніх наслідків, ризиків та можливостей на різних часових горизонтах надає інструментарій для ухвалення обґрунтованих рішень, моделювання переговорних процесів та вибудови ефективної довгострокової політики безпеки. Отримані результати можуть бути використані при оновленні зовнішньополітичних стратегій, підготовці переговорних делегацій, формуванні “червоних ліній”, аналізі впливу позицій ключових партнерів (США, ЄС, держав Глобального Півдня), а також у процесі підготовки документів щодо гарантій безпеки та післявоєнного врегулювання. Матеріали дослідження є цінними для освітніх установ у сфері міжнародних відносин, стратегічних комунікацій і національної безпеки, оскільки дозволяють студентам та експертам глибше зрозуміти логіку дипломатичних процесів та їхню взаємодію з воєнно-політичними чинниками.

Подальшим напрямом дослідження за цим напрямом є поглиблене вивчення механізмів гарантування виконання потенційних дипломатичних угод, включаючи аналіз моделей міжнародних безпекових союзів, юридичних інструментів примусу до виконання та можливих форматів міжнародного контролю. Перспективним також є дослідження змін у глобальному балансі сил у разі успіху або поразки України на дипломатичному треку, зокрема впливу на архітектуру європейської безпеки, на політику США та ЄС, на динаміку поведінки авторитарних режимів.

Окремим вектором подальших наукових розвідок може стати аналіз стратегічної комунікації як інструменту дипломатії, включаючи дослідження механізмів роботи з громадською думкою всередині країни та серед партнерів, методів протидії ворожим інформаційним операціям, а також ролі суспільної мобілізації у формуванні переговорної сили держави. Перспективним також є моделювання поствоєнних сценаріїв розвитку України, що включає модернізацію Збройних Сил, економічне відновлення, політичні реформи та інтеграцію в євroatлантичний простір – усе те, що здатне посилити позицію України навіть до формального завершення війни.

Таким чином, результати дослідження закладають основу для подальшого комплексного вивчення дипломатичного, воєнного та інформаційного компонентів сучасної

війни, що є необхідним для формування ефективної стратегії держави в умовах безпрецедентних глобальних викликів.

Список літератури

1. Bramsen I. Peace Talks in the Russia-Ukraine War: When, Who, and How. *International Negotiation*. 2025. № 30. P. 97–122. URL: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2%3A1949846/FULLTEXT01.pdf>.
2. CSIS. Russia's War in Ukraine: The Next Chapter. *Center for Strategic and International Studies*. 2025. URL: <https://www.csis.org/analysis/russias-war-ukraine-next-chapter>.
3. The Talks That Could Have Ended the War in Ukraine: A Hidden History of Diplomacy That Came Up Short but Holds Lessons for Future Negotiations. (n. d.). *Foreign Affairs*. URL: <https://www.foreignaffairs.com/ukraine/talks-could-have-ended-war-ukraine>.
4. Ukraine's Diplomacy in 2024: Score B+. Foreign Policy Council. *Ukrainian Prism* 2024. URL: <https://prismua.org/en/scorecards2024/>.
5. Горбулін В. Гібридна війна як ключовий інструмент російської геостратегії реваншу. URL: https://www.niss.gov.ua/public/File/2015_book/012315_Gorbulyn.pdf.
6. Залужний В. Для России дипломатия – не диалог, а естественное продолжение войны. *ДС-News*. 2025. URL: <https://www.dsnews.ua/politics/dlya-rosiji-diplomatiya-ye-ne-dialogom-a-prirodnim-prodovzhenniyam-viyni-zaluzhnyi-10112025-531873>.
7. Залужний В. Мир на умовах Росії – это капитуляція: Російська тактика переговорів. *Espresso.tv*. 2025. URL: <https://espresso.tv/viyna-z-rosiyeyu-rozglyadae-diplomatiyu-ne-yak-dialog-a-yak-prirodne-prodovzhennya-svoikh-viyskovikh-diy-zaluzhnyi-rozpoviv-yak-rosiya-zatyague-peregovori>.
8. Залужний В. Правда, которую опасно игнорировать. *NV.ua*. 2025. URL: <https://nv.ua/opinion/zaluzhnyy-o-chem-novaya-statya-kakoe-oruzhie-rossiya-ispolzuet-protiv-ukrainy-50559437.html>.
9. Попов А. Уязвимость дипломатии Кремля: чего не написал Залужный. *UNIAN*. 2025. URL: <https://www.unian.net/world/zaluzhnyy-chego-ne-napisal-eks-glava-v-svoey-state-ob-andree-gromyke-13194123.html>.
10. Шлінчак В. Дипломатія як продовження війни? Нова колонка Залужного. *Dumka.media*. 2025. URL: <https://dumka.media/ukr/blog/1762759399-diplomatiya-yak-prodovzhennya-viyni-nova-kolonka-zaluzhnogo-shcho-tse-oznachaе>.
11. Науменко М. Мирные переговоры: РФ використовує дипломатію, окрім зброї – деталі. *Focus.ua*. 2025. URL: <https://focus.ua/uk/voennye-novosti/732158-mirni-peregovori-rf-vikoristovuye-diplomatiyu-okrim-zbroji-detali>.
12. Європейська Рада. Think-tank reports on Russia's war of aggression against Ukraine. *Council of the EU*. 2024. URL: <https://www.consilium.europa.eu/ga/documents-publications/library/library-blog/posts/think-tank-reports-on-russia-s-war-of-aggression-against-ukraine-december-2024/>.
13. FUENTE COBO, Ignacio. Ukraine 2024. Is a good war better than a bad peace? *IEEE Analysis Document*. 2025. URL: https://www.defensa.gob.es/documents/2073105/2352431/Ucrania2024_2025_dieea18_eng.pdf.
14. Kissinger H. *Leadership: Six Studies in World Strategy*. New York : Penguin Press, 2022. 528 p.
15. U.S. Policy Options for Ending the War in Ukraine: Strategic Choices and Risks. *Council on Foreign Relations*. 2024. URL: <https://www.cfr.org/report/us-policy-options-ending-war-ukraine/>.
16. Євроатлантичний центр досліджень. *Переговорні стратегії у затяжних війнах: уроки для України*. Київ : Центр досліджень міжнародної безпеки. 2024. 112 с.
17. Charap S., Boston S. The Future of the Ukraine Conflict: Pathways Toward Negotiation and Deterrence. *RAND Corporation*. 2024. URL: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RRA1234-1.html.